

УДК 72:061(092)

Віталій ШУЛЯР

З ІСТОРІЇ ФАХОВИХ ОБ'ЄДНАНЬ АРХІТЕКТОРІВ ЛЬВОВА

Розглянута та проаналізована діяльність фахових об'єднань, які створювали, або в яких брали участь архітектори Львова, починаючи зі створення у 1877 р. Політехнічного товариства, Кола польських архітекторів у Львові, пізніше, у 1934 р. — відділу Спілки архітекторів Польської республіки у Львові, Львівського відділення Спілки архітекторів УРСР та Львівської обласної організації Національної спілки архітекторів України.

Ключові слова: фахове об'єднання, Коло архітекторів, Спілка архітекторів.

© В. ШУЛЯР, 2018

Історія фахових об'єднань львівських архітекторів налічує 140 років. Їх утворення і діяльність виявились узалежненими не стільки від фахових проблем, скільки від територіально-політичних змін, які відбувалися впродовж цього часу на політичній мапі Східної Європи. Львів за цей час перебував у складі різних держав: Австро-Угорської імперії, Польщі, СРСР, України. Змінювались державні порядки, змінювались умови, в яких доводилось жити і творити архітекторам, поставали, діяли, припиняли діяльність одні фахові об'єднання, засновувались інші.

Перші фахові об'єднання з участю архітекторів з'явилися у Галичині в другій половині XIX ст., коли місто знаходилось у складі Австро-Угорської імперії. Велика кількість архітекторів брала участь у діяльності Політехнічного товариства («Towarzystwa Politechnicznego»), створеного у Львові у 1877 р. Серед його засновників були архітектори Іван Левинський (Jan Lewinski), Броніслав Байер (Bronislaw Bauer), Антон Лукашевич (Antoni Łukaszewicz), Антон Сьвйонтковський (Antoni Świątkowski) [41, с. 10].

«Політехнічне товариство» видавало власні часописи: «Dźwignia» (виходив у 1877—1882 рр.), пізніше — «Czasopismo Techniczne» (виходив у 1883—1939 рр.) [34, с. 3]. В цих часописах публікувалось багато статей і на архітектурні теми.

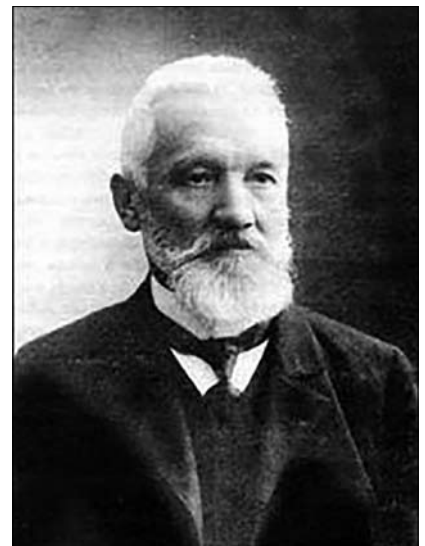
Товариство у 1907 р. спорудило власний будинок на вул. Зіморевича (нині — Дудаєва, 9). Проект виконав активний учасник Політехнічного товариства від самого його заснування у 1877 р. і його голова у 1907—1908 рр. архітектор Вінцент Ян Равський (Wincenty Jan Rawski) [34, с. 9].

Напередодні Першої світової війни Політехнічне товариство налічувало 1039 членів. Окрім Львова осередки товариства діяли в Станіславові, Перемишлі, Стрию, Дрогобичі, Бориславі, Новому Сончі, Тарнуві, Коломиї, Самборі та інших містах [42, с. 104].

Хоча у національному складі Політехнічного товариства переважали поляки, українська технічна інтелігенція до початку XX ст. брала активну участь у його роботі. Зокрема членами товариства були архітектори-українці Сильвестр Гавришкевич, Іван Долинський, Іван Левинський, Григорій Пежанський. Піднесення національної самосвідомості українців поставило на порядок денний питання національної самоорганізації в різних ділянках суспільного життя.

Засновники Політехнічного Товариства архітектори Іван Левинський, Броніслав Байер, Антоній Сьвйонтковський. За: Pamiętnik Jubileuszowy. Towarzystwo politechniczne we Lwowie. 1877—1902 / pod redakcją Edmunda Bronisława Grzębskiego. — Lwów, 1902. — 99 s.

Будинок Політехнічного Товариства на вул. Дудаєва, 9. Архітектор Вінсент Ян Равський. Фото з домашнього архіву В. Шуляра

Архітектор Вінсент Ян Равський (1850—1927). За: Czasopismo Techniczne. — 1907. — № 4. — S. 67

Архітектор Василь Нагірний (1848—1921). За: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vasyl_Nagirnyj_portret.jpg

У червні 1907 р. зібрання українських інженерів у Львові ухвалило створити Товариство Руських інженерів [30, с. 284]. У 1908 р. утворено організаційний комітет зі створення Українського технічного товариства. Статут цього товариства був схвалений намісництвом у 1909 р., однак лише у 1913 р. вдалося провести організаційне засідання Українського технічного товариства (УТТ), обрати керівні органи. Першим президентом було обрано професора

Романа Залозецького. До складу керівництва були обрані архітектори Григорій Пежанський, Євген Нагірний. Активну участь у процесі створення УТТ відіграли, зокрема, архітектори Іван Левинський та Василь Нагірний [23, с. 161].

Оскільки до Українського технічного товариства з Політехнічного товариства перейшли практично всі українці, останнє після цього змінило свою назву на Польське політехнічне товариство [34, с. 13].

Архітектор Григорій Пежанський (1860—1925). За: <http://photo-lviv.in.ua/hryhorij-pezhanskyj-i-johnajtsikavishi-arhitekturni-proekty-ulvovi/>

Архітектор Людвік Балдвін-Рамулт (1857—1929). За: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dc/Ludwik_Baldwin_Ramult_%28NAC%29.jpg

Архітектор Альфред Захарієвич (1871—1937). За: <http://photo-lviv.in.ua/5-tvorin-alfreda-zaharevycha-ulvovi/>

У складі Політехнічного товариства діяли Кола (секції): механіків, наукової організації праці, архітекторів, електротехніків. Коло польських архітекторів у Львові (Koło architektów polskich we Lwowie), створене 24.06.1907 р., захищало та матеріально підтримувало митців, організовувало виставки, конкурси. Головами президії Кола у передвоєнні роки були, зокрема, Вінцент Ян Равський (Wincenty Jan Rawski) [44, с. 320], Людвік Балдвін-Рамулт (Ludwik Baldwin-Ramult) [39, с. 55], Альфред Захарієвич (Alfred Zacharewicz) [33, с. 18].

Конкурсний проект будівлі Галицького кооперативного банку на розі площі Смольки та вул. Міцкевича (нині — пл. Григоренка та вул. Листопадового Чину). Архітектор Альфред Захарієвич. II премія. За: *Czasopismo techniczne*. — *Rocznik XXVII*. — 1909. — № 21. — S. 264

У 1908 р. Коло польських архітекторів у Львові організувало виставку архітектурних проектів, яка викликала великий інтерес не тільки серед фахівців, але й широкого загалу мешканців міста. Виставка була чинна впродовж 4-х тижнів [38, с. 71].

У 1909 р. Коло польських архітекторів розробило, а Політехнічне Товариство затвердило Правила архітектурних конкурсів [46, с. 82—84]. Відповідно цих Правил у Львові та інших містах було проведено декілька архітектурних конкурсів, зокрема на проект житлового будинку Гелени Бромільської на вул. Академічній [36, с. 247—250], на проект будівлі Галицького кооперативного банку на розі площі Смольки та вул. Міцкевича (нині — пл. Григоренка та вул. Листопадового Чину) [31, с. 261—266], конкурс на ескізний проект костелу Св. Анни [37, с. 59], на проект будинку Дирекції залізниці, на проект Празького банку у Львові, на проект будинку сільськогосподарського позичкового товариства у Перемишлі [32, с. 12].

В умовах тодішнього поділу Польщі між Росією, Німеччиною та Австрією Коло польських архітекторів, які діяли у Варшаві, Кракові, Львові, провели у 1908 р. у Кракові I з'їзд делегатів польських архітектурних Кіл. З'їзд ухвалив створити Постійну Делегацію польських архітекторів, мета якої полягала в об'єднанні зусиль товариств, організацій і окремих польських архітекторів, які діяли на теренах поділе-

ної Польщі, виявленні ініціатив в репрезентації польської архітектури. До складу тимчасового Комітету Делегації польських архітекторів від Львівського Кола було обрано Вінсентія Яна Равського та Збігнева Левинського. Завданнями Делегації польських архітекторів були, зокрема, проведення З'їзду польських архітекторів та організація архітектурної виставки у Львові в 1910 р., опрацювання правил проведення архітектурних конкурсів, норм оплати праці архітектора, правил фахової етики тощо. Журнал «Architekt», який видавався у Кракові, був визнаний офіційним друкованим органом Постійної делегації польських архітекторів [43, с. 5—7].

Перше засідання Постійної делегації польських архітекторів відбулось у травні 1909 р. у Варшаві. Делегатами від Львівського Кола були Вінсентій Ян Равський, Альфред Захарієвич, Альфред Броневський [12, с. 100].

В кінці XIX — на поч. XX ст. в Галичині діяли і інші фахові об'єднання, до складу яких входили архітектори.

У 1880—1921 рр. діяла Галицька інженерська палата (Galicyjska Izba Inżynierska), яка об'єднувала урядово уповноважених цивільних інженерів, права та обов'язки яких були окреслені розпорядженням австрійського міністерства в 1860 р. У 1914 р. палата налічувала 337 членів, з них 13 — архітекторів [42, с. 30].

У період між світовими війнами Львів перебував у складі відновленої польської держави. У повоєнні роки у місті продовжувало свою діяльність Коло польських архітекторів у Львові. У 1925 р. на загальних зборах Кола обрано новий склад правління: голова — Адам Опольський (Adam Opolski), заступник — Станіслав Зьоловський (Stanisław Ziółowski), секретар — Ірена Обмінська-Вечоркова (Irena Obmińska-Wieczorkowa), скарбник — Вітольд Гільберт-Студницький (Witold Gilbert-Studnicki), члени правління — Зигмунт Гарланд (Zygmunt Garland), Ян Багенський (Jan Bagieński), Казімеж Степан (Kazimierz Stepan), Броніслав Віктор (Bronisław Wiktor) і Тадеуш Станіслав Врубель (Tadeusz Stanisław Wróbel) [40, с. 32].

Наступного року головою Кола був обраний Броніслав Віктор [45, с. 29].

З 1929 р. склад правління Кола був наступний: голова — Тадеуш Станіслав Врубель, заступник — Броніслав Віктор, члени правління — Ян

Архітектор Адам Опольський (1878—?). За: Album inżynierów i techników w Polsce. — Lwów, 1932. — Т. I. — Cz. III. — S. 117

Архітектор Броніслав Віктор (1886—1961). За: Prętczyński Z. Wspomnienia o profesorach Politechniki Wrocławskiej (z lat studiów 1947—1952) / Prętczyński Z. — Wrocław : Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, 2007. — S. 111

Багенський, А. Позняк (A. Roźniak), Т. Шнайдер (T. Schneider), В. Станкевич (W. Stankiewicz), К. Степан, К. Вайс (K. Weiss), Ст. Вон (St. Wohn), члени ревізійної комісії — професор Д. Кшичківський (D. Krzyczkowski) та С. Яворовський (S. Jaworowski) [28, с. 118].

Архітектор Тадеуш Станіслав Врубель (1886—1974). За: http://www.inmemoriam.architektsarp.pl/pokaz/tadeusz_stanislaw_wrobel,6359

Архітектор Маріан Осінський (1883—1974). За: http://www.inmemoriam.architektsarp.pl/pokaz/marian_osinski,4939

У 1920-х роках Коло польських архітекторів організувало декілька архітектурних конкурсів, зокрема на архітектурну концепцію цвинтаря оборонців Львова; будівлю Мистецького товариства у Львові; проект розбудови Східного Ярмарку у Львові; костел у Скнилові (околиця Львова), пансіонат у Криниці; проекти дешевих житлових будинків; санаторій для хворих на туберкульоз у Львові [38, с. 71].

У 1934 р. була заснована Спілка архітекторів Польської республіки (Stowarzyszenie Architektów Rzeczypospolitej Polskiej — SARP), яка об'єднала всі розрізнені архітектурні спілки, що діяли, зокрема, у Варшаві, Кракові, Львові, Познані. Коло польських архітекторів як секція Польського політехнічного товариства у Львові перестало існувати, а його учасники утворили відділення SARP у Львові, правління якого розташовувалось у будинку на вул. Академічній (нині — просп. Шевченка, 23).

Головою відділення SARP був обраний Мар'ян Коссаковський (Marjan Kossakowski), заступником — Анджей Фридецький (Andrzej Frydecki), секретарем — Стефан Порембович (Stefan Rogobowicz), членами правління — Адам Мсьцівувський (Adam Mściwujewski), Станіслав Крамарчик (Stanisław Kramarczyk) і Збігнев Вардзала (Zbigniew Wardzala) [29, с. 364].

Пізніше головою правління був обраний Маріан Осінський (Marian Osinski) [50].

У квітні 1937 р. Львівське відділення SARP у виставковій залі готелю «Європейський» організувало першу виставку проектів та реалізацій львівських архітекторів [35].

У 1939 р. внаслідок реалізації домовленостей пакту «Ріббентроп-Молотов», які призвели до початку Другої світової війни, Польща була захоплена Німеччиною та СРСР. Західна Україна опинилась у складі тоталітарної комуністичної імперії. Нова влада відразу заборонила діяльність всіх політичних та громадських організацій та розпочала поширювати на захопленій території діяльність громадських об'єднань, які діяли в СРСР під контролем комуністичної влади, зокрема і творчих спілок.

Союз радянських архітекторів у СРСР був створений у 1933 р. відповідно до постанови ЦК ВКП(б) (з 1955 р. — Союз архітекторів СРСР). У 1937 р. заснована Спілка радянських архітекторів України як республіканська філія Союзу радянських архітекторів СРСР.

У жовтні 1940 р. в актовій залі Львівського політехнічного інституту були проведені збори архітекторів Львова, на яких обрано організаційний комітет у складі: Микола Мікула, Євген Нагірний та М. Перфецька. Цей оргкомітет розпочав приймати архітекторів до складу Спілки радянських архітекторів. На зборах, окрім місцевих архітекторів, були

присутні архітектори, прислані сюди для роботи з Києва, Харкова, Москви. Першим головою правління Львівського відділення Спілки радянських архітекторів України було обрано Олександра Касьянова, харківського архітектора, відрядженого для роботи у Львові [24, с. 16].

У 1941 р. почалась війна між СРСР та Німеччиною і Львів був окупований німецькими військами до липня 1944 р.

Перші згадки про відновлення діяльності Львівського відділення Спілки радянських архітекторів України датовані жовтнем 1944 р. Знову був організований організаційний комітет, який очолив головний архітектор міста Анатолій Натальченко, інвалід війни, який до того працював у Москві [24, с. 19].

У жовтні 1944 р. у місті працювали 62 архітектори, з них 48 — поляки, 11 — українці, 3 — росіяни. Всі архітектори-поляки та 6 архітекторів-українців (це, зокрема, Євген Нагірний, Ярослав Фартух-Філевич, Ігор Старосольський, Микола Мікула) були місцевими мешканцями. Решта — 8 архітекторів, прибули зі східних областей України та з Росії: 3 особи у 1940—41 рр., 5 осіб — у 1944 р. [1].

У 1945—1946 рр. професійна архітектурна спільнота Львова зазнала кардинальних змін. Архітектори-поляки майже всі виїхали до Польщі. Їх замінили архітектори, прислані зі сходу України, з Росії та інших республік СРСР.

Місцевим архітекторам — українцям не довіряли — забороняли використання місцевого досвіду будівництва, звинувачували в модернізмі, конструктивізмі та інших гріхах, які нібито були несумісні з принципами радянської архітектури.

В управлінні головного архітектора міста Львівської міської ради у 1946 р. не було жодного місцевого архітектора-українця: 90% працівників були росіяни, решта 10% — українці зі сходу та євреї [22].

Непорушним принципом кадрової політики комуністичного режиму на західних землях України стало те, що на всі важливі посади перших керівників призначались працівники, які прибули зі східних областей України, а також Російської Федерації за скеруванням центральних партійних органів, всесоюзних і республіканських наркоматів [47].

Головним архітектором Львова у 1944—1951 рр. був призначений москвич Анатолій Натальченко. Після нього цю посаду займав у 1951—1959 рр. Іван

Іван Базарник (1913—1985), головний архітектор м. Львова у 1959—1967 рр. За: <http://www.logos.biz.ua/proj/lnau/online/168.php>

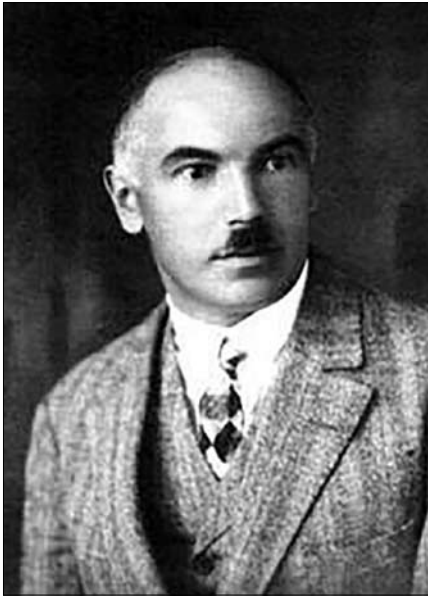
Андрій Шуляр (1918—2010), головний архітектор Львівської обл. у 1953—1980 рр. За: Фото з домашнього архіву В. Шуляра

Персіков, випускник Новосибірського інженерно-будівельного інституту. Щойно у 1959 р. головним архітектором міста призначили місцевого українця Івана Базарника (займав цю посаду до 1967 р.).

Начальником відділу будівництва та архітектури Львівського облвиконкому у післявоєнні роки був росіянин А.М. Феофанов [32].

У 1953 р. на цю посаду призначили місцевого українця Андрія Шуляра.

Львівське відділення Спілки радянських архітекторів УРСР у 1946 р. налічувало 46 осіб [33].

Архітектор Євген Нагірний (1885—1951). За: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Portret_Jevhen_Nahirny_20.jpg

Посаду голови правління львівського відділення Спілки радянських архітекторів України аж до 1965 р. займали архітектори — вихідці зі східної України або Росії. Це були: Анатолій Натальченко — у 1945—1947 рр.; І. Слободяник — у 1947—1948 рр.; Віктор Шарапенко — у 1948—1949 рр.; Л. Чуприн — у 1949—1951 рр.; Іван Персіков — у 1951—1952 рр.; Яків Яремченко — у 1952—1955 рр.; Федір Амосов — у 1955—1956 рр.; Микола Юдкін — у 1957—1960 рр.; Станіслав Соколов — у 1960—1965 рр. [34, с. 48].

Заступником голови правління у 1945—1951 рр. був Євген Нагірний [35].

Протоколи засідань правління Львівського відділення Спілки у 1940—1960-х рр. велися російською мовою [36].

Значним поштовхом для активізації діяльності Львівського відділення Спілки радянських архітекторів УРСР стало надання у 1947 р. владою приміщень на вул. Вірменській, 23 для організації тут Будинку архітектора — 7 кімнат загальною площею 95 кв. м. Тут була організована бібліотека, стали проводитись творчі заходи: обговорення проектів, лекції, виставки тощо. Влаштувались гуртки навчання малюнку та живопису, курси з вивчення англійської мови.

Неодмінною стороною діяльності творчих спілок в СРСР була ідеологічна складова. Ідеологіч-

ний контроль за всіма громадськими організаціями був у ті часи всеохопним. У всіх підприємствах та організаціях СРСР утворювались партійні організації. Діяла партійна організація і у львівському відділенні Спілки радянських архітекторів. Архітекторів зобов'язували відвідувати вечірній університет марксизму-ленінізму, зокрема у 1949 р. таке скерування отримали 19 членів Спілки [37].

У порядок денний зборів, засідань правління включались питання ідеологічного спрямування. Так, у порядку денному загальних зборів львівського відділення Спілки радянських архітекторів у травні 1947 р. першим пунктом стояла доповідь голови правління І. Слободяника «Про ідейність архітектури» [38].

Іронія долі: вже наступного 1948 р. І. Слободяника знімають з посади голови правління за те, що без відома правління він підписав договір оренди частини приміщень Будинку архітектора з директором меблево-технологічного технікуму, де він сам працював.

Цей факт був одним з чинників, які призвели до втрати приміщення Львівським відділенням Спілки радянських архітекторів України. У липні 1949 р. рішенням виконкому міської ради приміщення Будинку архітектора на вул. Вірменській, 23 було передано інституту прикладного та декоративного мистецтва, оскільки «Спілка архітекторів не використовує раціонально переданий йому будинок» [39, с. 27].

Примусове виселення з приміщення на вул. Вірменській відділення Спілки радянських архітекторів України у 1949 р. супроводжувалось ексцесами: штурмом будинку студентами, бійкою між проктором інституту прикладного та декоративного мистецтва Мельником та директором Будинку архітектора Г. Скубченком, розборками між сторонами конфлікту на бюро обласного комітету комуністичної партії [40, с. 27—34].

Для відділення Спілки радянських архітекторів України надали приміщення у Львівському будинку вчених на вул. Міцкевича (нині Листопадового Чину, 6) — три кімнати на першому поверсі.

Співіснування двох організацій в одному будинку створювало незручності, неодноразово призводило до конфліктних ситуацій. Пожежа, яка виникла 21.10.1953, якраз у час, коли у цьому приміщенні проводився пленум Спілки радянських архітекторів

України, стала для дирекції Будинку вчених приводом для виселення львівського відділення Спілки з займаних приміщень [41].

У 1955 р. було обране правління львівського відділення Спілки радянських архітекторів України у складі 9 осіб: Ф. Амосов — голова правління, М. Юдкін-заступник голови, М. Леонович — відповідальний секретар, І. Персіков, П. Конт, Я. Яремченко, М. Юдкін, Г. Скубченко, Г. Грутман [42].

У 1957 р. творче об'єднання змінило назву на: Спілка архітекторів України. Наступне правління обране цього ж року в складі: М. Юдкін, А. Бахматов, М. Мікула, Л. Нівіна, Г. Скубченко, І. Персіков, С. Соколов, Г. Швецько-Вінецький, А. Шуляр [43].

Основні форми роботи львівського відділення Спілки архітекторів України у 1950—1960-х рр.:

- організація архітектурних конкурсів. Впродовж 1955—1957 рр. проведені конкурси на благоустрій вул. 700-річчя Львова, планування парку ім. 700-річчя Львова, розробку генплану Інтернату ім. 700-річчя Львова, конкурс на проекти серії типових проектів малоповерхових двох-, чотирьох- і восьмиквартирних житлових будинків [44].

Кращі проекти останнього з перелічених конкурсів були затверджені Держбудом УРСР для застосування у Львові [45, с. 44].

У 1960 р. був оголошений конкурс на проект спортивної бази інституту фізкультури на вул. Личаківській [46].

- проведення творчих обговорень проектів. Зокрема у 1953 р. були проведені обговорення ескізного проекту універмагу та забудови Центральної площі в м. Львові [47];

- побудованих будинків: житлового будинку на вул. 1 Травня (нині Городоцька), школи на вул. Мішина [48].

13.03.1959 р. на загальних зборах архітекторів обговорювали проекти детального планування житлового кварталу «Пасіки» (арх. Наталя Дзядик) та житлового селища «Жовтневий» (арх. Л. Тимченко) [49].

У 1965 р. влаштовувались громадські обговорення проекту детального планування житлового району смт Розділ, проекту детального планування реконструкції центральної частини м. Львова, новобудов інших міст області [50].

- персональні творчі звіти членів Спілки, зокрема такі звіти робили Анатолій Консулов, Микола Мікула [51];

- організація творчих поїздок та екскурсій архітекторів в інші області та республіки СРСР для вивчення особливостей архітектури регіону з оплатою їх вартості. Після такої поїздки обов'язковим був звіт на правлінні [52]. Зокрема на екскурсію до Риги та Талліна у 1959 р. їздили Станіслав Соколов, Іван Персіков, Ярослав Новаківський, Олег Радомський [53];

- проведення лекцій в проектних інститутах, партійних нарадах, міському лекторії тощо з висвітлення питань архітектури, генерального плану міста тощо [54];

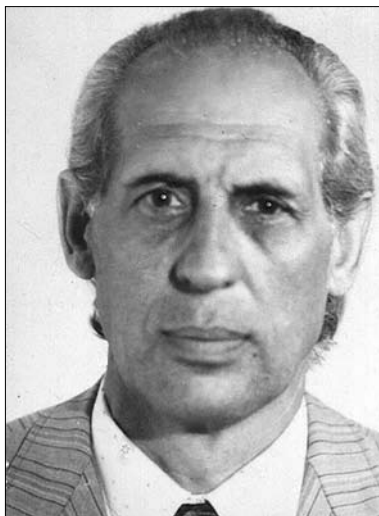
- організація поїздок архітекторів за кордон в «братні соціалістичні країни» для вивчення досвіду будівництва та архітектури. У 1959 р. до Чехословаччини та Польщі їздили Андрій Шуляр, Адольф Бахматов, Станіслав Соколов, Олег Радомський [55];

- видача путівок у Будинки творчості «Суханово» біля Москви, путівок та курсівок у пансіонати для відпочинку [56].

Основною проблемою після виселення Спілки з Будинку вчених став пошук нового приміщення Будинку архітектора. У 1956 р. Андрій Шуляр, начальник відділу у справах будівництва та архітектури

Порохова башта, пам'ятка архітектури XVI ст. Влаштування дерев'яних конструкцій даху. Фото середини 1950-х рр. За: <https://www.lvivcenter.org/uk/uid/picture/?pictureid=8062>

Архітектор Володимир Дорошенко. Фото з домашнього архіву В. Шуляра

Порохова башта, пам'ятка архітектури XVI ст. З 1959 р. тут розташований Львівський будинок архітектора. За: http://tvoemisto.tv/news/porohovu_vezhu_u_lvovi_lyshat_u_korystuvanni_spilky_arhitektoriv_92639.html

Інтер'єр кафе Львівського будинку архітектора. Фото 1970-х рр. Фотоархів Львівської обласної організації Національної спілки архітекторів України

Львівського облвиконкому, запропонував правління Спілки пристосувати Порохову башту, пам'ятку архітектури XVI ст., для використання під Будинок архітектора. Львівська обласна рада передала цю будівлю у довгострокову оренду Львівському відділенню Спілки архітекторів. Порохова башта на той час — це були тільки стіни, над якими у 1950-х рр. влаштували дахове покриття по дерев'яних фермах.

Був організований конкурс на кращий проект облаштування внутрішнього простору Порохової башти. Кращим визнали проект групи архітекторів: В. Дорошенка, А. Діячана та М. Юдкіна, який передбачав влаштування внутрішнього простору у трьох рівнях. Проектно-кошторисну документацію виконала Львівська проектна група республіканського науково-реставраційного управління Держбуду УРСР під керівництвом Володимира Дорошенка [57, с. 46—47].

Андрій Шуляр забезпечив фінансування будівельних робіт за рахунок спеціальних коштів, що використовувалися на відбудову зруйнованих пам'яток архітектури та постачання фондових будівельних матеріалів та конструкцій. Спілка архітекторів України виділила 150 тис. карбованців на проведення оздоблювальних робіт, закупівлю інженерного обладнання та меблів [58].

Розробку інтер'єрів здійснили архітектори Андрій Шуляр, Ярослав Новаківський, Ярослав Назаркевич, Олег Радомський. Панно-зграфіто, присвячене засновникам Львова, на стіні на третьому поверсі над сходовим маршем виконали студенти інституту прикладного і декоративного мистецтва під керівництвом Романа Сельського. Урочисте відкриття Львівського будинку архітектора відбулось 9 травня 1959 р.

Інтер'єри кафе на першому поверсі завершили пізніше, у 1963 р., за проектом Володимира Дорошенка та Володимира Блюсюка. Декоративне панно з керамічних елементів було виконане студентом-дипломантом інституту прикладного і декоративного мистецтва В. Гітерманом.

З того часу Львівський будинок архітектора став осередком творчої активності архітектурної спільноти Львова та області. Спілка архітекторів організовувала тут обговорення проектів, виставки творчих робіт архітекторів, художників, творчої молоді, дипломних робіт творчих вузів Львова, огляди

конкурси дипломних проектів архітектурних факультетів країни. Діяли студії малюнку та живопису для дітей, бібліотека.

Головами правління Львівського відділення Спілки архітекторів України (САУ) обирались: Мирон Вендзилович — у 1965—1971 рр.; Роман Липка — у 1971—1983 рр.; Андрій Рудницький — у 1983—1988 рр.; Роман Мих — у 1988—1990 рр.

До складу правління Львівського відділення САУ обирали, як правило, головних архітекторів Львова та області, керівників основних проектних організацій, викладачів Львівського політехнічного інституту.

Так, до складу правління, обраного у 1960 р. входили Станіслав Соколов — голова правління, Ярослав Новаківський та Адольф Бахматов — заступники голови правління, Людмила Нівіна — відповідальний секретар, Андрій Шуляр (головний архітектор Львівської області), Іван Базарник (головний архітектор м. Львова), Бартенєв, Ашкіназі, Микола Мікула. Директором Будинку архітектора була призначена Є. Дортман [59].

До складу правління у 1965 р. входили, зокрема, Андрій Шуляр, Іван Базарник, Соломон Райзман (директор Львівської філії інституту «Діпромiст»), Ярослав Новаківський (начальник планувальної майстерні Львівської філії інституту «Діпромiст»), Володимир Дорошенко, Станіслав Соколов, Андрій Рудницький (доцент політехнічного інституту), Л. Каменська.

У 1970—1980-х рр. до складу правління обирались такі відомі архітектори як Зеновій Підлісний, директор львівської філії «Діпромiст» (пізніше ДІПМ «Містопроєкт»), Роман Мих, головний архітектор м. Львова з 1967 р., Іван Могитич, директор інституту «Укрзахідпроектреставрація».

Продовжувалась практика професійного обговорення найбільш важливих для розвитку Львова містобудівних та архітектурних проектів. У 1970 р. у Львівському будинку архітектора обговорювався проект детального планування центральної частини Львова, виконаний авторським колективом під керівництвом Ярослава Новаківського у Львівській філії інституту «Діпромiст». Було також проведено декілька громадських обговорень проектних робіт, які передували створенню Державного історико-архітектурного заповідника у Львові у 1975 р.

Мирон Вендзилович (1919—1992), голова правління Львівського відділення Спілки архітекторів України у 1965—1971 рр. Фото з домашнього архіву В. Шуляра

Роман Липка (1921—1999), голова правління Львівського відділення Спілки архітекторів України у 1971—1983 рр. Фото з домашнього архіву В. Шуляра

Львівський будинок архітектора також був місцем проведення пленарних засідань правління Союзу архітекторів СРСР та правління Спілки архітекторів України, численних нарад, конференцій, пам'ятних вечорів, виставок тощо.

Активно Будинок архітектора використовувався для культурного відпочинку та розваг не тільки ар-

Андрій Рудницький (1928—2009), голова правління Львівського відділення Спілки архітекторів України у 1983—1988 рр. Фото з домашнього архіву В. Шуляра

Роман Мих (1936—2012), голова правління Львівського відділення Спілки архітекторів України у 1988—1990 рр. Фото Б. Посацького

хітекторів, а й творчої інтелігенції Львова. А про новорічні вечори, які проводились тут у 60—70-х рр. минулого століття ходили легенди. Отримати запрошення на ці вечори було надзвичайно престижним: тут зустрічали Новий рік разом з архітекторами знані львівські митці: художники, артисти, письменники, музиканти. Проводились бали-маскаради, гра-ла жива музика (знамениті у свій час джаз-ансамбль «Медікус» під керівництвом Ігоря Хоми, рок-група

німецьких студентів «Берлін Бубіс» тощо), лунали жарти, дружні розіграші, пісні...

Творчі спілки в СРСР були вбудовані в державну систему функціонування громадських, професійних, молодіжних об'єднань та організацій, які знаходились під пильним ідеологічним контролем комуністичної партії. В той же час була створена і діяла система фінансування цих організацій. Кошти на статутну діяльність Львівського відділення Спілки архітекторів надходили від обов'язкових відрахувань 10% фонду зарплати архітекторів проектних організацій на її рахунок, що було законодавчо закріплено. Це давало можливість вести статутну діяльність, утримувати штатних працівників та забезпечувати функціонування Будинку архітектора. Окрім того, законодавчо було закріплено право члена Спілки на отримання додаткової площі у вигляді майстерні або житлової кімнати площею 20 кв. м. В системі Союзу архітекторів СРСР функціонували так звані «Будинки творчості» в Суханово біля Москви, Зеленогорську у Ленінградській обл., Дзінтарі у Латвії та Гаграх у Грузії, які виконували функцію пансіонатів для відпочинку членів творчої спілки.

Ще один будинок творчості було заплановано створити у Свірзькому замку Львівської обл., де у 1978—1992 роках було виконано великий обсяг ремонтно-реставраційних робіт, однак після розвалу СРСР фінансування припинилось і будівельні роботи так і не були завершені. Готовність замкового комплексу станом на 1993 р. складала 72 % [60, с. 23—25].

Чисельність Львівського відділення Спілки архітекторів України у 1946 р. складала 49 осіб і до 1963 р. коливалась у межах між 38 і 55. Зростання чисельності відділення почалось у 1970-х рр.: 1970 р. — 65, 1975 — 105, 1980 — 126, 1983 — 145 осіб [61, с. 47].

У 1989 р. у Львівському будинку архітектора відбулись, тоді ще у напівлегальних умовах, історичні перші збори Народного Руху України.

У 1990 р. на IX з'їзді Спілки архітекторів України було прийняте рішення вийти зі складу Союзу архітекторів СРСР та утворити незалежну Спілку. У 1993`р. вже, відповідно до українського законодавства, замість Львівського відділення Спілки архітекторів України була зареєстрована Львівська організація Спілки архітекторів України.

На початку 1990-х рр. спілчанська організація зіткнулась з надзвичайно складними проблемами фінансового характеру. Систему фінансування її діяльності за рахунок обов'язкових відрахувань проектних організацій відмінили. Слід було шукати інші джерела коштів.

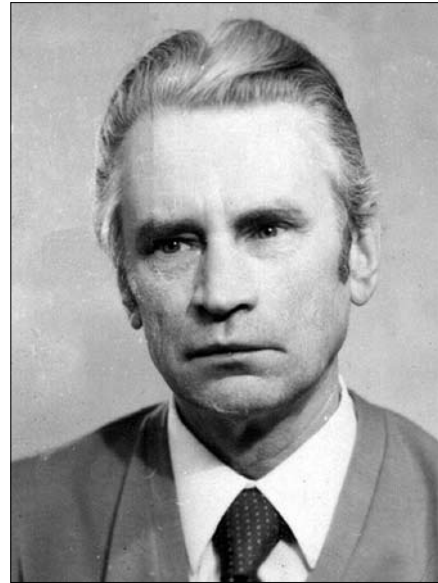
Львівську організацію у той час очолював Роман Сивенький, який, окрім того, що був талановитим архітектором, виявив неабиякі організаційні та ділові здібності. Приміщення кафе на першому поверсі було надане в користування ТзОВ «Зодчий». Директор цього ТзОВ, архітектор Микола Шпак, активно займався організацією культурного життя Спілки: у кафе та інших приміщеннях Будинку архітектора проводились творчі зустрічі, різноманітні святкування, концерти тощо, у яких приймали участь як архітектори так і відомі діячі культури, науки. Це ТзОВ надавало кошти для статутної діяльності Спілки. Також фінансову допомогу надавали проектні інститути, приватні архітектурні бюро. Це дало змогу не тільки утримати організацію, а й провести ремонт приміщень Будинку архітектора.

Приміщення Львівського будинку архітектора, розташоване у пам'ятці архітектури — Пороховій вежі, з 1975 р. перебувало на балансі Державного історико-архітектурного заповідника у Львові. У 1991 р. після його фактичної ліквідації приміщення передали на баланс новоутвореного управління охорони історичної спадщини Львівської міської ради.

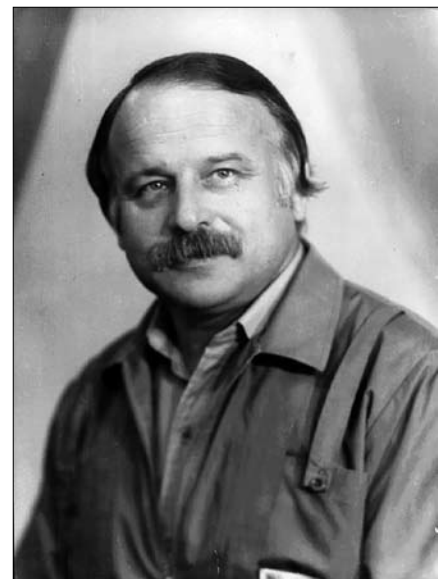
У 1994 р. Представник Президента України у Львівській області видав розпорядження «Про передачу в безоплатне користування Львівській організації Спілки архітекторів України пам'ятки архітектури 1554—1556 рр. — колишньої Порохової вежі по вул. Підвальный, 4 у Львові». Як обґрунтування цього кроку у документі вказано: «Враховуючи значний внесок Львівської організації Спілки архітекторів України в реставрацію та пристосування пам'ятки архітектури 1554—1556 рр. Порохової вежі (ох. № 336) під Будинком архітектора».

У 2009 р. Львівська обласна рада оформила право власності на будівлю Порохової вежі, використавши той факт, що у 1956—1975 рр. приміщення перебувало на балансі відділу архітектури виконавчого комітету обласної ради. Посилаючись на зміни у Цивільному кодексі, чиновники обласної ради почали вимагати від Львівської обласної організації Національної

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 4 (142), 2018

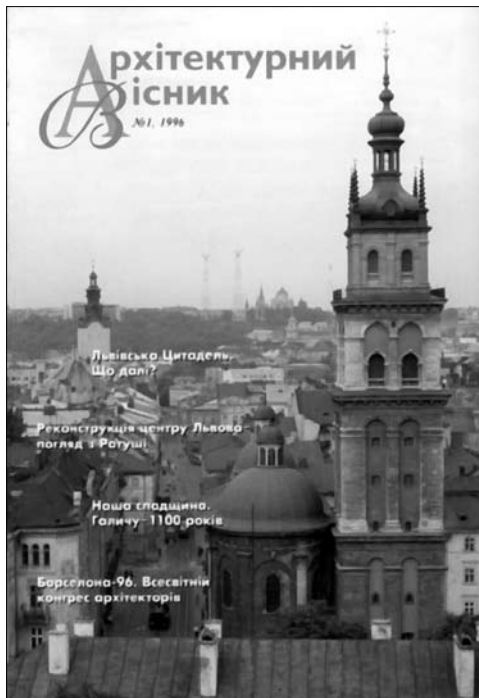

Архітектор Ярослав Новаківський (1920—1982). Фото з домашнього архіву В. Шуляра

Роман Сивенький (1946—2005), голова правління Львівської організації Спілки архітекторів України у 1990—1999 рр. Фото з домашнього архіву Н. Сивенької

спілки архітекторів України укласти договір оренди приміщень Порохової вежі, оскільки такої форми як користування, кодекс не передбачає. Далі — більше: 25 квітня 2017 р. обласна рада прийняла рішення № 435 «...надати Львівській обласній організації Національної спілки архітекторів України приміщення 2 поверху Порохової вежі строком на 1 рік» (тобто, це є намаганням вилучити приміщення 1 та 3 поверхів будівлі з-під контролю Спілки). У січні 2018 р. на сайті Львівської обласної ради з'явився проект рішення про

виселення Львівської організації Національної спілки архітекторів України з приміщення Порохової вежі. Тільки завдяки своєчасній енергійній реакції правління, зверненню Президента Національної спілки архітекторів України та проведеним переговорам з керівництвом обласної ради вдалося зняти це питання з порядку денного сесії. Дмовились створити спільну робочу групу з метою опрацювання форм співпраці обласної ради як власника приміщення та Спілки як користувача з метою створення у Пороховій вежі Архітектурно-Мистецького Центру.

Ця ситуація є свідченням недосконалості законодавства, декларативності багатьох його положень, коли рішення обласної ради вступають у пряме протиріччя, зокрема з законом України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», Постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 1998 р. № 1058 «Про передачу нерухомого майна творчим спілкам».

З 2002 р. громадське об'єднання отримало назву Львівська обласна організація Національної спілки архітекторів України (скорочено ЛОО НСАУ).

Після Романа Сивенького, який тричі обирався головою правління (з 1990 р. до 1999 р.), Львівську обласну організацію НСАУ очолювали Ярема Кушнір — у 2000—2003 рр.; Микола Габрель — у 2003—2008 рр.; Олександр Ярема — у 2008—2017 рр.; Богдан Гой — з 2017 р.

Нині Львівська обласна організація Національної спілки архітекторів України налічує 288 членів організації.

У 1996 р. Львівська організація Спілки архітекторів України заснувала часопис «Архітектурний вісник» (головний редактор Віталій Шуляр). Впродовж 1996—2008 рр. було видано 35 номерів часопису. На його сторінках висвітлювалась творчість не тільки архітекторів Львова та інших міст Західної України, а й Дніпропетровська, Одеси, Харкова. Публікувались цікаві статті про сучасну архітектуру Австрії, Польщі, Німеччини, Великобританії. На жаль, внаслідок браку коштів видання у 2009 р. довелося припинити.

Нині функцію інформаційного ресурсу для архітекторів Західної України виконує Західноукраїнський архітектурний портал www.zuar.org, який інформує і про діяльність ЛОО НСАУ.

У вересні 2017 р. відбулась установча конференція Львівського відділення Архітектурної палати України, яка обрала тимчасового голову (Володимир Следзь) та тимчасову раду. Це є етапом створення Архітектурної палати України — структурного підрозділу Національної спілки архітекторів України, яка повинна об'єднати сертифікованих архітекторів з метою забезпечення і захисту їх прав та законних професійних, творчих та економічних інтересів.

Діяльність фахових об'єднань архітекторів Львова впродовж 140 років здійснювалась у різних державних утвореннях та різних організаційних формах, які залежали від державного устрою, міжнаціональних відносин тощо. У персональному складі об'єднань архітекторів у часи Австро-Угорщини та міжвоєнної Польщі домінували архітектори польської національності, архітекторів — українців було мало.

Основними формами діяльності Кола польських архітекторів у Львові та, пізніше, відділу Спілки архітекторів Польщі у Львові, були: організація виставок, архітектурних конкурсів, розробка правил проведення конкурсів, захист професійних та авторських прав архітекторів, розробка правил професійної етики, розвиток архітектурної освіти.

У період тоталітарного СРСР Спілка архітекторів України і її львівське відділення як і інші творчі спілки перебували під щільним ідеологічним контролем комуністичної влади. Характерним було існування компартійного осередку у кожному обласному

відділенні, примусове відвідування вечірніх університетів марксизму-ленінізму, обов'язкове ритуальне проведення тематичних лекцій та вечорів, приурочених до радянських свят тощо. На це також накладалося тривале домінування у чисельному складі львівського відділення архітекторів — вихідців зі східних областей України та Росії, які сформувались як особистості в часи комуністичного режиму СРСР.

Також характерними були розподільчі функції як от: видача путівок до Будинків творчості, у пансіонати та санаторії, дитячі відпочинкові табори, туристичних путівок, зокрема для поїздок за кордон тощо. Це, а також право члена Спілки архітекторів на додаткову площу у вигляді творчої майстерні чи окремої житлової кімнати було стимулом для вступу архітекторів до Спілки.

Позитивом було те, що Спілка була майданчиком для творчої комунікації архітекторів, проводилися професійні дискусії при обговоренні важливих для Львова проектів.

Також у 1970—1980-х роках місцеві українці вже становили більшість чисельного складу Львівського відділення Спілки архітекторів України, головами правління з 1965 р. обирались місцеві архітектори-українці, директором Львівського будинку архітектора у 1964 р. стала Аделя Дячун, філолог, уродженка Тернопільщини [62, с. 49]. Як наслідок, Львівське відділення Спілки архітекторів України, стало справді українським творчим архітектурним осередком.

Основні завдання творчих спілок на сучасному етапі розвитку українського суспільства вбачаються у: захисті авторських прав і творчих свобод професійних творчих працівників, соціальному захисті членів творчої спілки, кваліфікаційна функція, створення комунікативного мистецького середовища [63].

Практика діяльності Національної Спілки архітекторів України (НСАУ) та її Львівської обласної організації свідчить, що така функція як захист авторських прав практично не працює, що пов'язано з декларативним характером українського законодавства про авторські права. Форми законодавчого забезпечення функцій соціального захисту перекочували в українське законодавство з радянських часів, є декларативними і не функціонують у змінених соціально економічних умовах.

Деклароване законодавством державне фінансування діяльності творчих спілок щодо НСАУ прак-

тично відсутнє, на відміну від інших творчих спілок (письменників, художників тощо), бюджетного фінансування її територіальних осередків взагалі немає. Юридичний статус нерухомості, який використовує Львівська обласна організація НСАУ, не дає їй можливості легально заробляти кошти на оренді приміщень, призводить до конфліктів з власником приміщення. Постійний брак коштів для ведення статутної діяльності та утримання штатних працівників, приміщень Будинку архітектора — це хронічна проблема для спілчанської організації у Львові впродовж останніх 25 років.

Практично зникла комунікативна функція Спілки: припинилась практика професійного обговорення архітектурних проектів. Немає як зацікавленості, так і механізмів зобов'язання замовників, інвесторів, владних структур у проведенні фахових обговорень архітектурних проектів. Громадські слухання проектів, які проводить міська рада, це — не обговорення фахівцями, а елемент партисипативного проектування, є часто формальними, з випадковим набором учасників.

Виставкова діяльність у Львівському будинку архітектора проводиться активно, відбуваються персональні виставки творчості архітекторів, виставки архітектури наших сусідів: Угорщини, Словаччини, виставки професійних та аматорських митців, виставки дитячої творчості тощо.

Пошвавилось впродовж останніх двох років проведення архітектурних конкурсів у Львові. Участь Спілки поки що зводиться до делегування окремих її членів до складу журі конкурсів та оголошень на архітектурному порталі про проведення конкурсу.

Кваліфікаційна функція почала здійснюватись з наданням Національній спілці архітекторів України у 2017 р. статусу саморегульованої організації та права здійснення професійної атестації архітекторів. В цьому напрямку працює і процес створення Архітектурної палати України та її регіональних відділень.

Наведені висновки свідчать про те, що роль та місце Спілки архітекторів як фахового об'єднання у системі суспільних відносин, що склалися в Україні, ще не викристалізувались. Ми є свідками історичного процесу намагань трансформації системи суспільних відносин в Україні в напрямку цивілізованих країн Європи. Становище та форми діяльності На-

ціональної Спілки архітекторів України та її Львівської обласної організації залежать від наслідків цих намагань.

1. Державний архів Львівської області (ДАЛО). — Ф. Р-6. — Оп. 2. — Спр. 4. — Арк. 66.
2. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 3.
3. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 9. — Арк. 1.
4. ДАЛО. — Ф. 1657. — Оп. 1.
5. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 35. — Арк. 1.
6. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 17. — Арк. 1.
7. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 102. — Арк. 7.
8. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 102. — Арк. 87.
9. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 102. — Арк. 13.
10. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 130. — Арк. 25.
11. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 63. — Арк. 6.
12. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 63. — Арк. 15.
13. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 120. — Арк. 1—3.
14. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 185. — Арк. 3.
15. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 121. — Арк. 16.
16. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 102. — Арк. 14—15.
17. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 121. — Арк. 17.
18. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 102. — Арк. 15.
19. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 121. — Арк. 3.
20. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 121. — Арк. 17.
21. ДАЛО. — Ф. Р-1657. — Оп. 1. — Спр. 130. — Арк. 7.
22. *Генега Р.* Формування радянського соціального простору у Львові (1944—1953 рр.) / *Генега Роман* // Український історичний журнал. — 2014. — № 6. — С. 77—91.
23. *Нога О.* Иван Левинский: архитектор — предприниматель — меценат / *Олександр Нога*. — Львів: Центр Європи, 2009. — 192 с.
24. *Скубченко Г.М.* История Львовской организации Союза архитекторов УССР / *Скубченко Г.М.* — Львов, 1983. — 50 с. — (Рукопис. Бібліотека Львівського будинку архітектора).
25. *Шуляр А.* Свірзький замок. Хроніка реставраційних робіт / *Андрій Шуляр* // Архітектурний вісник. — № 1 (2). — 1997. — С. 23—25.
26. *Шуляр А.* 45 років Львівському будинку архітектора / *Андрій Шуляр* // Архітектурний вісник. — № 1—2 (21). — 2004. — С. 46—47.
27. Architekt. — Rok X. — 1909. — Czerwiec. — Zesz. 6. — S. 100.
28. Architekt. — Rok XXII. — 1929. — Zesz. 2—3. — S. 118.
29. Architektura i Budownictwo. Miesiecznik ilustrowany. — Wydawnictwo «Spoldzielni Wydawniczej Architektow Polskich», 1934. — № 11. — S. 364.
30. Czasopismo Techniczne. — Rocznik XXVI. — 1908. — № 18. — S. 284.
31. Czasopismo Techniczne. — Rocznik XXVII. — 1909. — № 21. — S. 261—266.
32. Czasopismo Techniczne. — Rocznik XXVIII. — 1910. — № 24. — S. 12.
33. Czasopismo Techniczne. — Rocznik XXXIV. — 1916. — № 2. — S. 18.
34. *Fiedler Tadeusz.* Zarys powstania i 50-letniej działalności Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie (1877—1927) — Polskie Towarzystwo Techniczne we Lwowie. Księga Pamiątkowa. — wydana przez komisję. — wybraną z łona Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie / *Fiedler Tadeusz*; pod redakcją dr. Maksymiljana Matakiewicza. — 1927. — Nakładem Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie. Pierwsza związkowa drukarnia we Lwowie. — 153 s.
35. Gazeta Lwowska. — 1937. — 13 kwietnia. — № 82.
36. Konkurs na dom Bromilskich // Czasopismo Techniczne. — Rocznik XXVII. — 1909. — 25 października. — № 20. — S. 247—250.
37. Konkursy // Architekt. — Rok XII. — 1912. — Maj. — Zesz. 5. — S. 59.
38. *Kozłowski Stanisław.* Wystawy i konkursy. — Polskie Towarzystwo Techniczne we Lwowie. Księga Pamiątkowa wydana przez komisję. — wybrana z łona Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie / *Kozłowski Stanisław*; pod redakcją dr. Maksymiljana Matakiewicza. — 1927. — Nakładem Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie. Pierwsza związkowa drukarnia we Lwowie. — 153 s.
39. Kronika // Architekt. — Rok XII. — 1912. — Maj. — Zesz. 5. — S. 55.
40. Kronika // Architekt. — 1925. — Rok XX. — Zesz. 8. — S. 32.
41. Pamiętnik Jubileuszowy. Towarzystwo politechniczne we Lwowie. 1877—1902 / pod redakcją Edmunda Bronisława Grzębskiego. — Lwów, 1902. — 99 s.
42. *Pilatowicz Józef.* Ruch stowarzyszeniowy inżynierów i techników polskich do 1939 r. — T. II. Słownik polskich stowarzyszeń technicznych i naukowo-technicznych do 1939 r. / *Pilatowicz Józef*. — Warszawa, 2005. — 523 s.
43. Protokół I Zjazdu delegatów Kół architektonicznych polskich w Krakowie 1908 // Czasopismo Techniczne. —

- Rocznik XXVII. — Lwów, 1909. — 10 stycznia. — № 1. — S. 5—7.
44. Rozmaitosci // Czasopismo Techniczne. — Rocznik XXVII. — Lwów, 1909. — 25 grudnia. — № 24. — S. 320.
45. Wybór nowego Wydziału Koła Architektów Polskich we Lwowie // Architektura i Budownictwo. — 1926. — № 12. — S. 29.
46. Zasady konkursów architektonicznych // Czasopismo Techniczne. — Rocznik XXVII. — Lwów, 1909. — 10 kwietnia. — № 7. — S. 82—84.
47. Луцький О. Інтелігенція в планах утвердження радянського тоталітарного режиму на західноукраїнських землях (вересень 1939 — червень 1941 / Олександр Луцький. — Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/histori/114/21638-inteligenciya-v-planax-utverdzhennya-radyanskogo-totalitarnogo-rezhimu-na-zaxidnoukrainskix-zemlyax-veresen-1939-cherven-1941.html>].
48. Нагірний Євген Васильович. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Нагірний_Євген_Васильович.
49. Національні творчі спілки України: перспективи участі в культурній політиці. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. Відділ гуманітарної політики (О.П. Розумна). — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1413/>.
50. Marjan Osinski. — Режим доступу: https://pl.wikipedia.org/wiki/Marian_Osinski.

Vitalii Shuliar

A HISTORY OF ACTIVITY OF ARCHITECTS PROFESSIONAL ASSOCIATIONS IN THE CITY OF LVIV

The article is about establishment and activity of professional associations of Lviv architects during last 140 years, such as Polytechnic Society established in 1877, Circle of Polish Architects in Lviv — later — Assosiation of Architects of Polish Republic (SARP). — Lviv branch of Union of Architects of Ukraine in the periods of USSR and independent Ukraine.

Keywords: professional association, circle of architects, Union of architects.

Виталий Шуляр

ИЗ ИСТОРИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ОБЪЕДИНЕНИЙ АРХИТЕКТОРОВ ЛЬВОВА

Рассмотрена и проанализирована деятельность профессиональных объединений, которые создавались или в которых принимали участие архитекторы Львова, начиная с создания в 1877 г. Политехнического общества, Круга польских архитекторов во Львове, позже, в 1934 г. — отделения Союза архитекторов Польской республики во Львове, Львовского отделения Союза архитекторов УССР и Львовской областной организации Национального союза архитекторов Украины.

Ключевые слова: профессиональное объединение, Круг архитекторов, Союз архитекторов.